

บทที่ ๔

กรณีศึกษาการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครอง ผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing)

กรอบในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

๑. แนวนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และความจำเป็น (Pro ๗๕%)
๒. กฎหมายและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องที่บัญญัติเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาล (Pro ๘๐%)
๓. กระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลที่สนับสนุนให้มีการเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ (Pro ๗๐%)
๔. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลปกครอง (Pro ๗๐%)
๕. งบประมาณและบุคลากร (Pro ๖๐%)

แนวนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และความจำเป็น (Pro ๗๕%)

จากการศึกษาถึงแผนยุทธศาสตร์ต่างๆ ด้านกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของประเทศและศาลปกครอง ได้แก่ แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๕ พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๖ ยุทธศาสตร์ศาลปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๕๖ แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕ แผนเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลปกครอง จะเห็นได้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานศาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น เนื่องจาก ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ รวมทั้งด้านการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม รัฐบาลจึงมีนโยบายและทิศทางการพัฒนาต่างๆ เพื่อมุ่งให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัว โปร่งใส ประหยัด และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการบริหารจัดการกระบวนการ

ยุทธธรรมที่ต้องการความรวดเร็ว ชัดเจน และเปิดเผยมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่มีแนวนโยบายที่จะพัฒนาระบบฐานข้อมูลรวมที่สามารถเชื่อมโยงใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ ภายใต้แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙ แผนแม่บทกระบวนการยุทธธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๑ แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุทธธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕ ตลอดจนกฎหมายหลายฉบับที่สนับสนุนและเปิดช่องทางให้มีการเปิดเผยหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุทธธรรมในต่างประเทศ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบและแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุทธธรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทยได้

ในส่วนของศาลยุทธธรรมของประเทศไทยได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ศาลยุทธธรรม (พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖) โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านสารสนเทศอย่างเป็นระบบซึ่งจะเห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ศาลยุทธธรรมที่จัดทำขึ้นในปัจจุบัน ได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการคดีอยู่ตลอด เช่น การประชาสัมพันธ์งานศาล ผ่าน Website ของศาลต่างๆ การเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างศาล การเชื่อมต่อข้อมูลที่ไม่เป็นความลับกับหน่วยงานอื่นๆ การให้บริการทางวิชาการ โดยใช้ Website เป็นสื่อกลาง การใช้ Video-Conferencing เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารทางไกล (เช่น การสืบพยานในศาลต่างจังหวัด การฝากขังผู้ต้องหา การประชุมระหว่างศาล การฝึกอบรมและสัมมนาทั่วประเทศพร้อมกัน) การให้บริการงานคดี (เช่น ระบบค้นหาข้อมูลคดี ระบบสืบค้นคำพิพากษาและคำสั่งคำร้องศาลฎีกา) การบริหารงานทั่วไปในศาล (เช่น ระบบบริหารบุคลากร ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ระบบหนังสือเวียนสำนักงานศาลยุทธธรรม ระบบสารสนเทศ สถิติเงินเดือน ระบบสารสนเทศบำนาญ ระบบงานพิมพ์หนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่าย ๕๐ ทวิ ๗ ระบบเพิ่มสะสมผลงาน ระบบศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ ระบบติดตามและประเมินผล ระบบงบประมาณกิจกรรมจัดซื้อครุภัณฑ์ ระบบสารสนเทศรายงานการใช้จ่ายเงิน สำนักงานศาลยุทธธรรม ระบบค้นหาข้อมูลคดี ระบบสืบค้นคำพิพากษาและคำสั่งคำร้องศาลฎีกา เป็นต้น)

ในส่วนการดำเนินงานของศาลปกครอง จากเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลปกครองซึ่งมีภารกิจหลักสำคัญในการอำนวยความยุติธรรมเกี่ยวกับข้อพิพาททางปกครอง โดยมุ่งให้เกิดความสมดุลในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการดำเนินงานของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยมีพันธกิจหนึ่งที่สำคัญ คือ การพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นไปด้วยความรวดเร็วเป็นธรรม เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี

นั้น ศาลปกครองจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ศาลปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๗ เพื่อใช้เป็นทิศทางในการดำเนินงานระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๗ ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการดำเนินงานของศาลปกครองและสถานการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อเร่งยกระดับมาตรฐานการทำงานของศาลปกครองให้อยู่ในระดับสูง ศาลปกครองจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์การเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติภารกิจของศาลปกครอง ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญ โดยได้วางกลยุทธ์เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Communication Technologies : ICT) ให้สามารถสนับสนุนภารกิจหลักขององค์กรและรองรับการพัฒนาองค์การในอนาคต โดยมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของศาลปกครองให้มีความครบถ้วน ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงข้อมูลทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งสามารถใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ จากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ศาลปกครองได้จัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ ICT ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี และการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเสริมสร้างการปฏิบัติราชการที่ดีของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการติดต่อสื่อสารของศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง นอกจากนี้ ยังต้องการให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีศักยภาพและมีความทันสมัยในการสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดี และเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์การ โดยมีพันธกิจ คือ

๑. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสนับสนุนการพิจารณาพิพากษาคดี การบริหารจัดการคดี และการบริหารจัดการองค์การ

๒. ส่งเสริมและประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรในองค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองทุกระดับ

๓. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและให้บริการความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางปกครองสู่สังคม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า จากการศึกษาถึงแผนยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ ของประเทศ ก็มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) มาใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปโดยความสะดวก รวดเร็ว

เสียค่าใช้จ่ายน้อย เสมอภาค และมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งศาลยุติธรรม และศาลปกครองได้พยายามดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาแล้ว ในวันนี้หากศาลปกครองจะได้มีการพัฒนาด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในด้านการบริหารจัดการคดี หรือการบริหารงานศาลโดยทั่วไป ก็จะเป็นการดำเนินการที่สอดคล้อง และเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์หรือนโยบายของศาลปกครองที่ต้องการจะให้มีการพัฒนาในด้านนี้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในการที่จะพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการคดีของศาล ก็ด้วยเหตุที่บริบทและสถานการณ์ทั้งภายนอกและภายในองค์กรในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนส่งผลกระทบต่อการทำงานของศาลปกครองหลายประการ อาทิ ปริมาณคดีปกครองที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องรอให้ศาลชี้ขาดคดีสินคดีมีมากขึ้นทุกปี ซึ่งหากไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการดำเนินคดีให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีมากขึ้น มีการสื่อสารที่ไร้พรมแดนมากขึ้น และเพื่อให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ก็อาจทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลปกครองต้องประสบปัญหาความล่าช้าและไม่สามารถให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่นอกจากนี้ จากการที่คดีปกครองมีความหลากหลายซับซ้อนและมีลักษณะเฉพาะที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้นในการพิจารณาพิพากษาคดี อีกทั้งปริมาณคดีปกครองประเภทที่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร่งด่วนให้ทันต่อการแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่คู่กรณี หรือเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐมีจำนวนมาก รวมถึงการที่ศาลปกครองมีกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครองที่ใช้ระบบไต่สวน ซึ่งอาจต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ พอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริง และการพิจารณาคดีซึ่งต้องดำเนินการอย่างรอบด้าน อาจจะทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี อันจะส่งผลกระทบต่อเป้าประสงค์ในการบริหารจัดการคดีที่ต้องการให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น ทางเลือกหนึ่งซึ่งศาลปกครองสามารถดำเนินการเพื่อลดปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดีลงได้ ก็คือ การนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบางอย่างมาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดี ซึ่งจากการศึกษาของผู้วิจัย แนวคิดเกี่ยวกับการยุติธรรมทางไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีศึกษาของการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครอง น่าจะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่ศาลปกครองสามารถที่จะพัฒนาต่อไปได้ในอนาคต และช่วยให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ประหยัดเวลา และเสียค่าใช้จ่ายน้อยได้ เนื่องจากได้มีการมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของประเทศและของศาลปกครองที่สนับสนุนและรองรับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนไว้อยู่แล้ว

กฎหมาย และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องที่บัญญัติเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบวนวิธีพิจารณาคดีของศาล

แม้จะได้มีแนวนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์ที่จะสนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรม หรือในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาล อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการที่จะสามารถนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ได้โดยไม่มีปัญหา ก็คือ การมีกฎหมายและบทบัญญัติต่างๆ ที่บัญญัติเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบวนวิธีพิจารณาคดีของศาลอย่างชัดเจนเพื่อรองรับการดำเนินงานดังกล่าวไว้ด้วย ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอาบทบัญญัติของกฎหมายหลายๆ ฉบับ ทั้งในส่วนของศาลปกครองเอง และในส่วนของกฎหมายทั่วไป กฎหมายเฉพาะ กฎหมายของต่างประเทศที่ได้กำหนดถึงการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบวนวิธีพิจารณาคดีของศาลในบางมาตรา อันจะเอื้อต่อการปฏิบัติงานต่อไปเพื่อประกอบการวิเคราะห์ดังนี้

๑. ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

ตามข้อ ๒๒ ของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ในบททั่วไป ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้การติดต่อสื่อสารระหว่างศาลด้วยกันกระทำโดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น แทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์หรือประกอบกันก็ได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ทำการติดต่อ รวมทั้งจำนวนและลักษณะของเอกสารหรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ในส่วนของการรับฟังพยานหลักฐาน ข้อ ๖๗ แห่งระเบียบดังกล่าวได้กำหนดว่า ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บ้านพักสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ แต่การบันทึกและการประมวลผลนั้นต้องเป็นไปโดยถูกต้องและต้องมีคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการนั้น และให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การรับฟังข้อมูลที่บ้านพักไว้ในหรือได้มาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นโดยอนุโลม

๒. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๒/๔ เกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาล โดยระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) โดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาล โดยระบบการประชุมทางจอภาพได้ โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่าย หากศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ โดยให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามข้อกำหนด แนวทางการสืบพยานของประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา ที่ออกตาม มาตรา ๑๐๓/๓ รวมทั้งระเบียบวิธีการสืบพยาน สถานที่ และหลักพิจารณาในการสืบพยาน ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาดังกล่าว และไม่ถือว่าค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดี และการเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

๓. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติในหลายๆ มาตราที่กำหนดให้สามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในขั้นตอนต่างๆ ได้ ได้แก่

๓.๑ การขออนุญาตหมายจับ หมายค้น ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ตามมาตรา ๕๕

๓.๒ การสอบถามผู้ต้องหาหรือทำการไต่สวนของศาลโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะของการประชุมทางจอภาพ ตามมาตรา ๘๗/๑

๓.๓ การบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำเด็ก ตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ

๓.๔ การเดินเผชิญสืบพยานหลักฐานหรือการสืบพยานประเด็นโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ตามมาตรา ๒๓๐/๑

๓.๕ การสืบพยานโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยโดยใช้โทรศัพท์สนับทึบ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๗๒

๓.๖ การบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียง ตามมาตรา ๑๗๒

๓.๗ การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี โดยการถ่ายทอดภาพ และเสียงไปยังห้องพิจารณา ตามมาตรา ๑๗๒ ตรี

๓.๘ การถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวน ตามมาตรา ๑๗๒ ตรี

๓.๙ การรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานในชั้นสอบสวน กรณีไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความในชั้นพิจารณา ตามมาตรา ๑๗๒ ตรี

๔. ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๔๐

พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับวิธีการติดต่อระหว่างศาลไว้เช่นเดียวกับระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

นอกจากนี้ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาได้กำหนดเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพไว้ในข้อ ๓๒ โดยมีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๕. ข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ.๒๕๔๕

ตามข้อ ๔ ของข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับวิธีการติดต่อระหว่างศาล คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เช่นเดียวกับระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๐

นอกจากนี้ ศาลล้มละลายกลางได้กำหนดเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ หรือการประชุมทางอินเทอร์เน็ตไว้ในข้อ ๑๕ ของข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๐

๖. ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๔๔

ศาลภาษีอากรฯ ได้กำหนดเกี่ยวกับการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพไว้ในข้อ ๒๖ ของข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๐ และข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๕

๗. กฎหมายของสหภาพยุโรป

สำหรับในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของสหภาพยุโรป ได้มีการออกระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป (the Council Regulation – EC) ฉบับที่ ๑๒๐๖/๒๐๐๑ อันเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรศาลที่อยู่ภายใต้สหภาพยุโรปในเรื่องการสืบพยานในคดีแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๘ ของระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป (the Council Regulation – EC) ฉบับที่ ๑๒๐๖/๒๐๐๑ ได้กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้มากขึ้นเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการสืบพยานหลักฐาน โดยกล่าวว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลในคดีแพ่งและพาณิชย์นั้น จำเป็นต้องมีการสืบพยานหลักฐานที่รวดเร็วระหว่างองค์กรศาลของสหภาพยุโรป ทั้งนี้ วิธีที่จะมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งการสืบพยานหลักฐานโดยตรงก็คือ การใช้ Video

Conferencing นอกจากนี้ ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพยานที่จะต้องเดินทางเพื่อเข้ามาที่ศาลของอีกประเทศหนึ่ง หรือเจ้าหน้าที่ของศาลจะต้องเดินทางไปพบพยาน สิ่งเหล่านี้ทำให้เสียเวลาในการเดินทางและเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาล ดังนั้น หากนำเอาระบบ Video Conferencing เข้ามาใช้ ซึ่งมีราคาถูก จะช่วยลดค่าใช้จ่ายลง และสามารถแก้ปัญหาข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่า อาจจะมีประเด็นที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนในคดีบางประเภท เช่น คดีครอบครัว ซึ่งการใช้ระบบนี้อาจไม่เหมาะสม แต่ในคดีทั่วไปแล้วนั้น ภายใต้ขอบเขตของข้อบังคับนี้ การใช้ Video Conferencing ในการรับฟังพยานหลักฐานน่าจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคแต่อย่างใด ต่อมาได้มีระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป (EC) ฉบับที่ ๘๖๑/๒๐๐๗ มาตรา ๕ โดยได้พูดถึงกระบวนการพิจารณาในศาล หรือศาลชั้นอุทธรณ์ว่า ในการสืบพยานหลักฐานเพื่อนำไปสู่การพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ศาลอาจสืบพยานหลักฐานได้จากเอกสารของพยาน ผู้เชี่ยวชาญ หรือคู่กรณี และที่สำคัญ อาจจะใช้ Video Conferencing หรือเทคโนโลยีการสื่อสารอื่นมาใช้ในการสืบพยานก็ได้ หากสามารถจัดหาเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ ซึ่งระเบียบข้อบังคับดังกล่าวได้สนับสนุนการนำเอาระบบเทคโนโลยีในการสื่อสารมาใช้ในการสืบพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผ่านระบบ Video Conferencing และ teleconference

ในบางประเทศได้มีกฎหมายเฉพาะในการใช้ระบบ Video Conferencing (เช่น เบลเยียม (กฎหมาย ลงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๐๐๒ เกี่ยวกับการนำเอาระบบภาพและเสียงมาใช้) สวีเดน (ได้มีการทดลองออกกฎหมายเกี่ยวกับ Video Conferencing – Videoconferencing Pilot Scheme Act ๑๙๙๙: ๖๑๑ และ Videoconferencing Pilot Scheme Act for Administrative Courts ๒๐๐๑ : ๒๕) ส่วนบางประเทศได้ใช้ระบบ Video Conferencing ในกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาลแรงงาน ศาลด้านการเงิน และคดีล้มละลายด้วย

จากบทบัญญัติทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า กฎหมายและบทบัญญัติต่างๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้สนับสนุนให้มีการนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมในหลายๆ รูปแบบ อาทิ การติดต่อระหว่างศาลด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น การสืบพยานนอกศาลด้วยระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ การขอออกหมายจับ หมายค้น ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ซึ่งในส่วน of ศาลยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ศาลจังหวัดนครสวรรค์ ได้นำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในเรื่องของการฝากขัง ในคดีอาญาภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นสำคัญโดยเชื่อมต่อระหว่างศาลกับเรือนจำ ส่วนศาลทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการนำระบบการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลด้วยระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพภายใต้ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า

ระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๔๐ เนื่องจากการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศนั้น คู่ความในคดีมักจะเป็นชาวต่างชาติต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากในการเดินทางมาเบิกความในห้องพิจารณาคดี อีกทั้งโอกาสที่จะมีการเลื่อนคดีเพราะคู่ความ พยาน หรือทนายความติดภารกิจก็เป็นไปได้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในเรื่องประสิทธิภาพของการใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่ได้ยื่นฟ้องที่ศาลต่างจังหวัดเปรียบเทียบกับวิธีการให้องค์คณะผู้พิพากษาออกไปนั่งพิจารณาที่ศาลจังหวัดแล้วนั้น สามารถลดปริมาณคดีที่ค้างได้ดีกว่าอย่างชัดเจน และเมื่อพิจารณาในแง่ความคุ้มค่าของการใช้ระบบการประชุมทางจอภาพเปรียบเทียบกับวิธีการให้องค์คณะผู้พิพากษาออกไปนั่งพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัด พบว่า การใช้จำบบประมาณเฉพาะในด้านการพิพากษาคดีแต่เพียงอย่างเดียว การใช้ระบบการประชุมทางจอภาพกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสืบพยานคดีที่ยื่นฟ้องยังศาลต่างจังหวัดสามารถลดค่าใช้จ่ายลงกว่าการจัดองค์คณะผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลางออกไปนั่งพิจารณายังศาลจังหวัด ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบกับพิจารณาพิพากษาคดีต่างจังหวัดด้วยวิธีการให้องค์คณะผู้พิพากษาออกไปนั่งพิจารณาที่ศาลจังหวัดในด้านลดปริมาณคดีที่ค้างและด้านการใช้จ่ายงบประมาณ สามารถพิจารณาจากตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบจำนวนคดีที่มีการจัดองค์คณะผู้พิพากษาออกไปนั่งพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัด ก่อนเดือนกันยายน ๒๕๔๗ กับสถิติการพิจารณาพิพากษาคดีต่างจังหวัดหลังเดือนกันยายน ๒๕๔๗ ที่เริ่มใช้วิธีการสืบพยานด้วยระบบการประชุมทางจอภาพ

ช่วงระยะเวลา	จำนวนคดี	วิธีการ
มกราคม-สิงหาคม ๒๕๔๗ (ระยะเวลา ๘ เดือน)	๗	จัดองค์คณะผู้พิพากษาออกไป นั่งพิจารณาที่ศาลจังหวัด
กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๗	๔๓	ระบบการประชุมทางจอภาพ
ปี ๒๕๔๘	๕๕	ระบบการประชุมทางจอภาพ
ปี ๒๕๔๙	๔๑	ระบบการประชุมทางจอภาพ

ตารางที่ ๒ เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายงบประมาณในการจัดให้องค์คณะผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทาง
ปัญญากลับไปนั่งพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัด กับค่าใช้จ่ายในการใช้ระบบการประชุม
ทางจอภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยคำนวณออกมาเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อ ๑ คดี

ช่วงระยะเวลา	จำนวนคดี	วิธีการ	งบประมาณที่ใช้ (บาท)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อ ๑ คดี (บาท)
ก.ค.-ธ.ค.๒๕๔๓	๓	จัดองค์คณะ	๔๘,๑๒๕	๑๖,๐๔๑.๖๗
ก.ย.-ธ.ค.๒๕๔๓	๔๓	ประชุมทางจอภาพ	๕๑,๔๕๐	๑,๑๙๖.๕๑
ปี ๒๕๔๔	๕๕	ประชุมทางจอภาพ	๑๐๓,๕๐๐.๐๐	๑,๘๘๑.๘๑
ปี ๒๕๔๕	๔๑	ประชุมทางจอภาพ	๖๘,๖๕๑.๘๓	๑,๖๗๕.๔๑

ส่วนศาลจังหวัดลำปางได้มีการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ ภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย สำหรับในต่างประเทศนั้นหลายประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปได้นำเอาการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในแต่ละกระบวนการวิธีพิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง ภายใต้ระเบียบข้อบังคับของสหภาพยุโรป (The Council Regulation – EC) ฉบับที่ ๑๒๐๖/๒๐๐๑ และกฎหมายเฉพาะของตน

ในส่วนของศาลปกครองเอง ก็ได้มีบทบัญญัติที่รองรับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินคดีของศาลได้ โดยจะเห็นได้จากที่บัญญัติไว้ในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ ในหลายๆ มาตราด้วยกัน เช่น ข้อ ๒๒ และข้อ ๖๗ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เป็นกรอบกว้างๆ ว่าศาลสามารถนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพิจารณาคดีได้ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อระหว่างศาล การรับฟังพยานหลักฐาน รวมถึงการแสวงหาข้อเท็จจริง แต่อาจยังไม่ได้ระบุเฉพาะ หรือชี้ชัดลงไปชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางและข้อปฏิบัติว่าใช้วิธีการใดได้บ้าง ดังนั้น หากศาลปกครองมีความประสงค์จะนำเอาการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลปกครอง ดังเช่นในศาลอื่นๆ ของศาลยุติธรรม ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่นๆ หรือศาลของต่างประเทศที่ได้มีกฎหมายระบุค่อนข้างชัดเจนเกี่ยวกับการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในการสืบพยาน ศาลปกครองก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน โดยอาจออกเป็นระเบียบข้อบังคับย่อยอีกฉบับหนึ่งก็ได้ เช่น ประกาศประธานศาลปกครองสูงสุด โดยกล่าวถึงเรื่อง การนำเอาการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณา

คดีของศาลปกครอง โดยกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อจำกัด รูปแบบและวิธีการใช้ระบบดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ เป็นต้น เพื่อจะได้มีความชัดเจนในการนำเอาระบบดังกล่าวมาถือปฏิบัติทั่วทุกศาลปกครอง ไม่ว่าจะเป็นศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง หรือศาลปกครองภูมิภาค โดยไม่ขัดต่อกฎหมายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ หรือกฎหมายอื่นใด หรือไม่ขัดต่อการให้ความยุติธรรมและคู่ความยินยอมก็สามารถที่จะกระทำได้

กระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครองที่สนับสนุนระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing)

๑. การแสวงหาข้อเท็จจริง

จากการที่ศาลปกครองใช้วิธีพิจารณาคดีปกครองแบบไต่สวน และการดำเนินคดีปกครองมีขั้นตอนที่เรียกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริง (ก่อนขั้นตอนของการนั่งพิจารณาคดี ซึ่งก็คือการสืบพยาน ในศาลยุติธรรม) อาจต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งต้องดำเนินการอย่างรอบด้านอาจจะก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี เนื่องจากในการแสวงหาข้อเท็จจริงนี้ บทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีจะอยู่ที่ “ตุลาการเจ้าของสำนวน” ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำชี้แจงของคู่กรณี และรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง โดยอาจตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม หลักสำคัญของวิธีพิจารณาคดีปกครองซึ่งเป็นระบบไต่สวนนั้น ตุลาการศาลปกครองมีอำนาจที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นหรือไปทำการตรวจสอบสถานที่ หรือส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นแสวงหาข้อเท็จจริงแทน กับมีอำนาจเรียกคู่กรณี หน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ส่งเอกสาร หรือพยานหลักฐานใด ๆ รวมทั้งให้มาให้ถ้อยคำ ทั้งนี้ โดยไม่จำกัดเฉพาะแต่พยานหลักฐานของคู่กรณีเท่านั้น แต่ศาลจะต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีนั้นได้แย้งคัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงดังกล่าวได้เสมอ โดยในการไต่สวนศาลจะทำหน้าที่เป็นผู้ทำการซักถามเอง การแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลตามขั้นตอนนี้โดยปกติเป็นเรื่องที่อยู่ในขั้นตอนของตุลาการเจ้าของสำนวน อย่างไรก็ตาม องค์กรคณะพิจารณาพิพากษาก็มีอำนาจที่จะใช้วิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ด้วย

กรณีที่คู่กรณีไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงต่อศาล ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่แสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด กฎหมายให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่ได้แสดงพยานหลักฐานนั้นไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนหรือยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง โดยให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม และอาจจะต้องรับโทษทางอาญาในความผิดฐานขัดหมายหรือคำสั่งของศาลตามมาตรา ๑๗๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญาอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ในกรณีที่เป็นการกระทำของหน่วยงานทางปกครอง หรือนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการหรือลงโทษทางวินัยต่อไป และศาลเองอาจสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้อีกด้วย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีมาให้อัยคำหรือแสดงพยานหลักฐานต่อศาลแล้วผู้ฟ้องคดีไม่มาหรือปฏิบัติตามคำสั่งศาล โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรศาลอาจสั่งจำหน่ายคดีเสียก็ได้

ทั้งนี้ บทบัญญัติในมาตรา ๖๑ ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ได้กำหนดให้ตุลาการศาลปกครองคนหนึ่งคนใดซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์คณะมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

๑. มีคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

๒. มีคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือให้ความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานทางปกครองนั้นมาชี้แจงหรือให้อัยคำประกอบการพิจารณา

๓. มีคำสั่งเรียกให้คู่กรณีมาให้อัยคำหรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

๔. มีคำสั่งเรียกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีมาให้อัยคำ หรือส่งพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

๕. ได้สวนหรือมีคำสั่งในเรื่องใดที่มีใช้การวินิจฉัยชี้ขาดคดี ในกรณีที่จำเป็นตุลาการเจ้าของสำนวนหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากตุลาการเจ้าของสำนวนมีอำนาจไปตรวจสอบสถานที่ บุคคล หรือสิ่งใดเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า จากบทบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในส่วนของกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ นั้นได้เปิดกว้างให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริง หรือที่เรียกว่า “การ

สืบพยาน” ในศาลยุติธรรม ได้อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นจากพยานเอกสาร พยานบุคคล พยานวัตถุ พยานผู้เชี่ยวชาญ การตรวจสอบสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การสืบพยานบุคคล ตามมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้อำนาจศาลปกครองในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้กว้างขวาง หากการแสวงหาข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ และคำให้การเพิ่มเติมของคู่กรณียังไม่ชัดเจนเพียงพอ ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยศาลเองได้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในการสืบพยานบุคคล หรือการไต่สวน ศาลจะต้องเรียกให้ผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี หรือพยาน เดินทางมาที่ศาลในวันนัดเพื่อมาให้ถ้อยคำเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์และครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ง่ายนัก บางครั้งผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี หรือพยานของแต่ละฝ่ายอาจมีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่สามารถมาศาลในวันนัดได้ โดยเฉพาะพยานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหรือส่วนได้เสียในคดี ซึ่งอาจเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อตน และอาจไม่ค่อยเต็มใจที่จะเดินทางมาให้ถ้อยคำที่ศาล หรือบางกรณีคู่กรณีหรือพยานมีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากที่ตั้งของศาล หรือมีถิ่นพำนักนอกเขตอำนาจศาลที่ทำการฟ้องคดี และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาล จึงไม่เดินทางมา หรือขอคัดพยาน หรือในบางกรณีไม่อยู่ในราชอาณาจักรขณะนั้น หรือเปลี่ยนย้ายที่อยู่ หรือไม่สบาย ซึ่งอาจทำให้ต้องมีการเลื่อนการพิจารณาออกไปทำให้การพิจารณาคดีต้องล่าช้า เสียเวลา ค่าใช้จ่ายโดยเปล่าประโยชน์ และในบางคดี หากพยานไม่มาศาลหลายๆ นัดทั้งที่มีหมายเรียกไปแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งตัดพยานปากนั้น ซึ่งทำให้ขาดพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนและขาดข้อเท็จจริงที่สำคัญไป หากพยานปากนั้นเป็นประจักษ์พยานที่รู้เห็นการกระทำผิดของผู้ถูกฟ้องคดี หรือศาลอาจลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา หรือสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีได้ ทั้งนี้ จากกระบวนการพิจารณาคดีที่ล่าช้าย่อมส่งผลต่อข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนพยาน เพราะการปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปเป็นเวลานานกว่าที่พยานจะได้มาเบิกความต่อศาลย่อมทำให้ความจำของพยานลดน้อยลงไป ข้อเท็จจริงที่พยานให้ถ้อยคำจึงขาดความสมบูรณ์ไป

จากการที่ศาลต้องประสบปัญหาในขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยศาลนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ศาลปกครองน่าจะต้องหาเครื่องมือสำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้เพื่อช่วยในการแสวงหาข้อเท็จจริงน่าจะเป็นทางเลือกที่ดีทางหนึ่ง และน่าจะช่วยแก้ปัญหาได้บ้าง ซึ่งระบบดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเหมือนอย่างในต่างประเทศ และศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ อันเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คู่กรณี หรือพยาน โดยลดค่าใช้จ่าย

และประหยัดเวลาในการเดินทางมายังศาลของกลุ่มหรือพยานได้ ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการเรียกหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานทางปกครองนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา หรือมีคำสั่งเรียกให้กลุ่มหรือพยานมาให้ถ้อยคำ หรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา หรือมีคำสั่งเรียกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา หรือดำเนินการไต่สวนหรือมีคำสั่งในเรื่องใดที่มีใช่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาให้มีการแสวงหาข้อเท็จจริงเสร็จไปอย่างรวดเร็ว วัตถุประสงค์ปัญหาเรื่องกลุ่มหรือพยานไม่ยอมมาให้ถ้อยคำที่ศาลไม่ว่าจะเป็นเพราะพยานมีภูมิลำเนาอยู่ห่างไกลจากที่ตั้งของศาล หรือเพราะเหตุใดก็ตาม ซึ่งการพิจารณาคดีให้เกิดความรวดเร็ว ไม่ยืดเยื้อ ชักช้า ย่อมจะเกิดประโยชน์กับการอำนวยความสะดวกในภาพรวม

ทั้งนี้ ศาลปกครองอาจใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) ในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากบุคคล กลุ่มหรือพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น ในกระบวนการเรียกมาให้ถ้อยคำเพิ่มเติม การไต่สวน การไต่สวนฉุกเฉิน ซึ่งกลุ่มหรือพยานมีภูมิลำเนาที่ห่างไกลจากศาล หรือไม่ได้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นพำนักในเขตอำนาจของศาลที่ได้มีการฟ้องร้องคดี หรือบุคคลอาจจะอยู่นอกราชอาณาจักร หรือไม่สบาย หรือไม่สะดวกที่จะเดินทางมายังศาล หรือมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ ในช่วงที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล หรือการขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวนี้ ศาลจำเป็นต้องมีการเรียกกลุ่มหรือพยานมาไต่สวนโดยเร็วและค่อนข้างเป็นกรณีเร่งด่วน เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลว่าจะมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนการพิพากษาหรือไม่ หรือในการขอให้ศาลยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ศาลจำเป็นต้องเรียกกลุ่มหรือพยานที่มีคำขอในการขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลมาไต่สวนเพื่อประกอบการพิจารณาคำขอ นอกจากนี้ การที่ศาลนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยการไต่สวนนี้ ศาลอาจสามารถสอบถามกลุ่มหรือพยาน ได้อย่างรอบด้าน ครบถ้วนในประเด็น และไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเวลา หรือการนัดหมายมากนัก หากกลุ่มหรือพยานสะดวกที่จะสื่อสารกับศาลในอีกสถานที่หนึ่งโดยการเชื่อมต่อด้วยระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ และไม่ต้องเดินทางมายังศาล อันจะช่วยประหยัดเวลาทั้งกลุ่มหรือพยานและศาลเองได้เป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๕๓ ในข้อ ๖๗ ที่กำหนดให้ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ แต่

การบันทึกและการประมวลผลนั้นต้องเป็นไปโดยถูกต้องและต้องมีคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการนั้น และให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การรับฟังข้อมูลที่บันทึกไว้ในหรือได้มาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น โดยอนุโลม จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้เปิดกว้างให้ศาลสามารถรับฟังข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นได้ด้วย ดังนั้น ศาลจึงสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงจากบุคคลผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) อันถือเป็นสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทหนึ่งได้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ นอกจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ จะได้กำหนดบทบัญญัติที่ค่อนข้างชัดเจน และสามารถนำมาใช้โดยตรงได้แล้วนั้น ยังสอดคล้องต่อกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่ออกมาก่อนหน้านี้ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยเฉพาะในเรื่องการสืบพยานบุคคลนอกศาล ซึ่งศาลที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติเหล่านั้น ได้มีการนำระบบดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินคดีเรียบร้อยแล้ว

นอกจากนี้ ศาลปกครองอาจนำแนวคิด วิธีการ และรูปแบบในการใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพในกระบวนการวิธีพิจารณาคดี จากศาลในหลายๆ ประเทศทั่วโลก เช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย อินเดีย เป็นต้น ซึ่งได้นำเอาระบบ Video Conferencing มาใช้ในศาล โดยเฉพาะในการสืบพยาน ซึ่งคู่กรณีมักจะต้องทำการติดต่อศาลเพื่อขออนุญาตในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งความยากง่ายของการอนุญาตนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศ และในการตัดสินใจหลายๆ คดีนั้น บางครั้งต้องขึ้นอยู่กับฝีมือของพยาน และความสำคัญของพยาน อย่างไรก็ตาม หากพยานปากสำคัญต้องอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลจากศาล หรือไม่สามารถเดินทางมายังศาลได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านวิชา สุขภาพ หรือการเงิน ศาลก็อาจจะขอให้ใช้ระบบการสืบพยานด้วย Video Conferencing นอกจากนี้ ความละเอียดอ่อนของคดีอาจจะมีผลกระทบต่อการใช้ระบบ Video Conferencing

โดยที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นได้ใช้ระบบ Video Conferencing แม้แต่กับพยานที่ไม่ใช่คนอเมริกัน ซึ่งกฎเกณฑ์อาจจะมีแตกต่างเล็กน้อยในแต่ละศาล ส่วนการใช้ระบบ Video Conferencing ภายในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะพบเห็นได้ทั่วไปในระบบการคุมขังนักโทษ ตั้งแต่ผู้เข้าเยี่ยมนักโทษไปจนถึงการนัดหมายของแพทย์ การใช้ Video Conferencing ได้แพร่หลายในวงกว้างใน ๒๖ รัฐ เพื่อลดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา และคุ้มครองผู้เข้าเยี่ยมและแพทย์

ส่วนการนำระบบ Video Conferencing มาใช้ในศาลของประเทศแคนาดาก็เพื่อช่วยลด หรือหลีกเลี่ยงความเคลื่อนไหวของนักโทษ พยาน และผู้พิพากษา และ ยังเป็นการช่วยประหยัดเวลา ทำให้การดำเนินคดีต่างๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

สำหรับออสเตรเลียนับเป็นประเทศแรกๆ ที่ได้รับเอาระบบ Video Conferencing มาใช้ในศาล เนื่องจากออสเตรเลียมีพื้นที่ที่กว้างขวางและข้อจำกัดด้านระยะทางที่ห่างไกล โดยที่พยานบุคคลไม่จำเป็นต้องเดินทางมาศาล แต่ใช้การสืบพยานโดยระบบ Video Conferencing ซึ่งออสเตรเลียเริ่มนำระบบดังกล่าวมาใช้ทั้งในศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลครอบครัว ศาลสหพันธ์ และศาลฎีกา โดยระบบ Video Conferencing นี้จะถูกใช้ในเรื่องของการสืบพยาน

สหราชอาณาจักรได้นำระบบ Video Conferencing มาใช้ในการสืบพยานของศาล โดยไม่เพียงแต่จะสอบปากคำนักโทษเท่านั้น แต่ยังใช้กับผู้พิพากษาด้วย และยังได้มีการนำระบบ Video Conferencing นี้มาใช้ทั้งกระบวนการก่อนการพิพากษาและการนั่งพิจารณาคดี

ส่วนประเทศฟินแลนด์ได้มีการนำระบบ Video Conferencing ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล โดยศาลแขวงของประเทศฟินแลนด์ได้นำระบบดังกล่าวมาใช้ ส่วนศาลปกครอง ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา รวมถึงเรือนจำต่างๆ ต่างก็มีการติดตั้งระบบ Video Conferencing ด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง โดยในศาลแขวงนั้นได้จัดให้มีห้องประชุมสำหรับการติดตั้งกล้องเคลื่อนไหว ๒ ตัว ไมโครโฟน จอพลาสมา และอุปกรณ์สำหรับการสื่อสารข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการ

ส่วนประเทศอินเดียได้มีการนำระบบ Video Conferencing มาใช้ในการสืบพยานในศาล ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายในศาลของอินเดียและในห้องขังนักโทษ โดยอาจเรียกว่าเป็นการยุติธรรมทางไกล หรือ tele-justice นั่นเอง ระบบ Video Conferencing นี้ถูกนำมาใช้ในการบันทึกข้อความของพยานและการให้ปากคำของนักโทษในเรือนจำ โดยจะช่วยลดการนำตัวนักโทษมายังศาล อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายจำนวนมากจากการเคลื่อนย้ายดังกล่าว และจะช่วยลดการใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมดูแลนักโทษจากเรือนจำไปยังศาลได้ ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการทางศาลใช้เวลาน้อยลง และจากการที่ระบบนี้ได้ถูกนำไปใช้ในศาลครอบครัว คดีเกี่ยวกับการสมรส และคดีระหว่างประเทศซึ่งจะต้องมีการรับฟังโดยผู้พิพากษาเป็นจำนวนมาก และมักเป็นคดีที่คงค้างนั้น จะได้รับการพิจารณาที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในการนำเอาระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากคู่กรณี พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญนี้อาจจะเกิดคำถามว่า จะมีความน่าเชื่อถือในการให้ถ้อยคำ และรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งหากกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อห้ามใดๆ ไว้ การแสวงหาข้อเท็จจริงในรูปแบบนี้ซึ่งดำเนินการผ่านสื่อภาพและเสียง ซึ่งมีได้ทำให้สิทธิของผู้ฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดี พยานในการเผชิญหน้ากันหมดไป เพียงแต่การแสวงหาข้อเท็จจริงด้วย

รูปแบบนี้ คู่กรณีหรือพยานไม่ต้องเดินทางมาปรากฏตัวต่อศาลที่พิจารณาคดี หรืออาจจะต้องมาที่ศาลที่พิจารณาคดีโดยอยู่คนละห้องกับจำเลยหรืออยู่ห้องติดกันก็ได้ เพียงแต่คู่กรณี หรือพยานจะให้ถ้อยคำจากการไต่สวนโดยการซักถามของศาลผ่านสื่อภาพและเสียงที่สามารถตอบกันได้ โดยที่ทั้งสองฝ่ายเห็นและได้ยินเสียงกันและกันได้ดังเช่นการสืบพยานโดยทั่วไป ศาลสามารถสังเกตเห็นอาการปฏิกิริยาอาการของคู่กรณี พยานได้แต่เป็นการเห็นผ่านสื่อ มิใช่เป็นการเห็นโดยตรงเท่านั้น ดังนั้น การแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยวิธีดังกล่าวจะยังคงมีความน่าเชื่อถือและรับฟังได้เหมือนกับการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำทั่วไป

๒. การติดต่อระหว่างศาล

วิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๕๓ ได้กำหนดเกี่ยวกับการติดต่อระหว่างศาลให้ ศาลอาจมีคำสั่งให้การติดต่อสื่อสารระหว่างศาลด้วยกันกระทำโดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น แทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์หรือประกอบกันก็ได้

ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาของศาล นอกเหนือไปจากการแสวงหาข้อเท็จจริง การนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก การติดต่อประสานงานของศาลโดยทั่วไปด้านงานธุรการศาลแล้ว ศาลปกครองอาจสามารถนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในเรื่องของการติดต่อระหว่างศาลได้ด้วย โดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ฯ ข้อ ๒๒ ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า สามารถติดต่อสื่อสารระหว่างศาลด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นเพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม เช่น ศาลอาจส่งประเด็นให้ศาลอื่นช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้ กล่าวคือ การที่ศาลมอบหมายให้ศาลอื่นดำเนินการสืบพยาน เพราะเหตุที่พยานอยู่นอกเขตอำนาจของศาล และอยู่ในเขตของศาลที่รับมอบหมายนั้น ศาลที่ได้รับมอบหมายย่อมมีอำนาจที่จะทำการสืบพยานได้เช่นเดียวกับศาลเจ้าของสำนวนและถ้าคู่ความร้องขอ ศาลนั้นมีอำนาจที่จะส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นทำการสืบพยานแทนต่อไปอีกก็ได้ ซึ่งตาม ข้อ ๕๘ ของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ฯ กำหนดว่า เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดี ศาลอาจแต่งตั้งให้ศาลปกครองชั้นต้นอื่นช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงในประเด็นใดก็ได้ แล้วให้ศาลปกครองที่ได้รับแต่งตั้งส่งรายงานผลการแสวงหาข้อเท็จจริง บันทึกการให้ถ้อยคำของพยาน และเอกสารหรือพยานหลักฐานไปยังศาลที่แต่งตั้ง และ ข้อ ๕๙ ในการแสวงหาข้อเท็จจริงตามส่วนนี้ ศาลจะออกคำสั่งให้มีการบันทึกเสียง ภาพ หรือเสียงและภาพ ตลอดเวลาหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของการดำเนินการนั้นเพื่อเป็นหลักฐานประกอบสำนวนคดีก็ได้

อย่างไรก็ตาม การส่งประเด็นไปให้ศาลปกครองชั้นต้นอื่นช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงให้ นั้น อาจเกิดปัญหาในแง่ที่ว่า เมื่อศาลที่รับประเด็นแสวงหาข้อเท็จจริงเสร็จก็จะส่งประเด็นกลับมา

ยังศาลเดิม ศาลเดิมจะอ่านข้อเท็จจริงจากเอกสารในสำนวนที่ศาลอื่นแสวงหาข้อเท็จจริงแทนแล้วสรุปสำนวนเขียนคำพิพากษาเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ศาลเดิมซึ่งเป็นผู้เขียนคำพิพากษาไม่ได้เป็นผู้แสวงหาข้อเท็จจริง รับฟังข้อเท็จจริงจากพยานทุกปากในคดีนั้นเองทั้งหมด เช่นนี้ย่อมทำให้การวินิจฉัยของศาลอาจไม่ดีเท่ากับการที่ศาลนั้นจะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงทั้งหมดด้วยตนเอง อีกทั้งการส่งประเด็นนั้นมีขั้นตอนที่ล่าช้า อาจต้องผ่านขั้นตอนทางธุรการในการจัดทำหนังสือส่งสำนวนต่างๆ ซึ่งอาจทำให้ถึงศาลที่จะส่งประเด็นไปล่าช้า ทำให้กระบวนการพิจารณาต้องล่าช้าออกไป

นอกจากนี้ ยังอาจมีกรณีของการส่งประเด็นไปแสวงหาข้อเท็จจริงในต่างประเทศ การฟ้องคดีปกครอง อาจเป็นไปได้ว่า คู่กรณีฝ่ายหนึ่งที่เป็นเอกชนอาจเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย หรือเป็นคนต่างด้าวซึ่งมีความประสงค์จะฟ้องร้องต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเด็นข้อถกเถียงหรือพยานมีภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศซึ่งอยู่นอกเขตอำนาจศาลไทย ศาลไทยย่อมจะออกหมายเรียกให้เข้ามาเบิกความที่ศาลไม่ได้ แต่ถ้าประเทศที่พยานอยู่มีสัมพันธไมตรีกับประเทศไทย เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฯลฯ ก็อาจใช้วิธีส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น แต่มีข้อแตกต่างกันตรงที่ว่า จะส่งประเด็นไปยังศาลต่างประเทศที่จะให้ทำการสืบพยานเลยทีเดียวไม่ได้ จะต้องกระทำโดยวิธีทางการทูต กล่าวคือ ศาลไทยต้องมีหนังสือพร้อมทั้งเอกสารต่างๆ ไปยังกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้แจ้งไปยังกระทรวงการต่างประเทศ ขอให้กระทรวงการต่างประเทศจัดการส่งไปยังทางทูตของประเทศที่พยานมีที่อยู่เพื่อร้องขอต่อกระทรวงการต่างประเทศของประเทศนั้น เพื่อแจ้งให้ศาลช่วยจัดการสืบพยานให้ หรือถ้าต้องการสืบตัวเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ หรือคนไทยที่อยู่ในต่างประเทศ นอกจากจะใช้วิธีส่งประเด็นไปสืบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังอาจขอให้ทูตไทยในประเทศนั้นจัดการสืบให้ก็ได้ แต่พยานอยู่ในประเทศที่ยังไม่มีสัมพันธไมตรีกับประเทศไทย ก็ไม่มีทางที่จะส่งประเด็นไปสืบได้

เพื่อแก้ไขปัญหาในการส่งประเด็นไปแสวงหาข้อเท็จจริงไม่ว่าจะในเขตอำนาจของศาลที่ไม่ได้มีการฟ้องคดี หรือในต่างประเทศนั้น หากได้มีการนำระบบระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ติดต่อระหว่างศาล หรือระหว่างศาลไทยและสถานเอกอัครราชทูตหรือศาลที่ต่างประเทศ อาจจะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และสะดวกยิ่งขึ้น อีกทั้งยังแก้ปัญหาในเรื่องของการที่ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเองโดยตรง รับฟังข้อเท็จจริงจากพยานทุกปากในคดีนั้นเองทั้งหมด และสามารถสรุปสำนวนจากข้อเท็จจริงที่ตนได้แสวงหาด้วยตนเองทั้งหมด ก็จะเพิ่มความน่าเชื่อถือและความครบถ้วนของคำพิพากษานั้น

๓. การนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก

ตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ ได้มีบทบัญญัติของการนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกไว้ในข้อ ๘๓ ในการพิจารณาคดีให้ศาลจัดให้มีการนั่งพิจารณาคดีอย่างน้อยหนึ่งครั้งเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาล เว้นแต่คดีที่ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และข้อ ๘๔ กำหนดให้ในวันนั่งพิจารณาคดี คู่กรณีจะไม่มาศาลก็ได้ แต่ความในข้อนี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะออกคำสั่งเรียกให้คู่กรณีหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ ให้ความเห็นเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสาร หรือพยานหลักฐานใด ๆ ให้แก่ศาล

ในการนี้ ศาลปกครองอาจนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในขั้นตอนของการนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกได้ แม้กฎหมายจะกำหนดว่าคู่กรณีจะไม่มาก็ได้ อย่างไรก็ตาม หากศาลปกครองนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางมายังศาลด้วยเหตุจำเป็นใดๆ แต่ประสงค์จะแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาล การนำเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวมาใช้ก็อาจช่วยอำนวยความสะดวก และให้การดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวมีความครบถ้วน และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ศาลก็ไม่ได้ตัดสิทธิคู่กรณี หากไม่มาศาลในวันดังกล่าว แต่ถ้าคู่กรณีประสงค์ที่จะแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาลตั้งแต่ต้น แต่ไม่สามารถเดินทางมาที่ศาลได้ด้วยเหตุที่จำเป็นใดๆ ก็ตาม ศาลปกครองก็อาจใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) ติดต่อกับคู่กรณี เพื่อแถลงด้วยวาจาก็ได้

๔. การล่าม

ตามข้อ ๕๒ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ กำหนดว่า ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะรับฟังถ้อยคำของบุคคลใดและเป็นกรณีที่ต้องใช้ล่าม ให้ศาลจัดหาล่ามโดยให้ล่ามได้รับคำตอบแทนเช่นเดียวกับการมาให้ถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญ

การฟ้องคดีปกครอง อาจเป็นไปได้ว่า คู่กรณีฝ่ายหนึ่งที่เป็นเอกชนอาจเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย หรือเป็นคนต่างด้าวซึ่งมีความประสงค์จะฟ้องร้องต่อหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเด็นข้อพิพาททางปกครอง หรือพยานในคดีปกครองที่เป็นบุคคลต่างด้าว ซึ่งบุคคลดังกล่าวไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และอาจไม่ได้พำนักหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ในการนี้ จึงจำเป็นต้องใช้ล่ามในการสื่อถ้อยคำของคู่กรณีต่อศาล ดังนั้น การนำเอาระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในศาลปกครอง อาจเป็นประโยชน์ในการติดต่อประสานงานระหว่างศาล ล่ามและคู่กรณีดังกล่าว โดยอาจดำเนินการผ่าน

สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ ประเทศนั้น ๆ หรือศาลในประเทศนั้นๆ และศาลไทย เพื่ออำนวยความสะดวก และเพื่อความเร็วยิ่งขึ้น โดยที่คู่กรณีหรือพยานมีจำต้องเดินทางมายังประเทศไทย เพื่อให้ถ้อยคำ หรือคำไม่ต้องเดินทางมายังศาล แต่อาจรับฟังคู่กรณี หรือพยานโดยทำการแปลผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการคดีและระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conference) ในศาลปกครอง

จากการศึกษาถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการคดี และการบริหารงานศาลของศาลปกครองนั้น พบว่า ได้มีการพัฒนาไปเป็นอย่างมากเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ของศาลปกครอง ดังจะเห็นได้จากระบบงานสำคัญๆ ที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

๑. การพัฒนาโปรแกรมบริหารจัดการคดีเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนสำหรับผู้บริหารศาลปกครอง ตุลาการศาลปกครอง และพนักงานคดีปกครอง สามารถบริหารจัดการคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งเป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานและการติดตามคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วมมากขึ้น ได้แก่

๑.๑ การจัดทำโปรแกรมสอบถามและติดตามคดีปกครองผ่านเว็บ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนผู้บริหารศาลปกครอง ตุลาการศาลปกครอง และพนักงานคดีปกครอง ในการบริหารจัดการคดีและติดตามความก้าวหน้าของคดีได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเชื่อมโยงกับระบบงานอื่นๆ

๑.๒ ระบบสืบค้นย่อคำพิพากษา/คำสั่งศาลปกครองสูงสุด แบบ Full Text Search ซึ่งมีการจัดเก็บข้อมูลคำพิพากษา/คำสั่งฉบับเต็ม และคำพิพากษา/คำสั่งฉบับย่อของศาลปกครองสูงสุด

๑.๓ ระบบคดีที่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชน โดยมีการจัดเก็บข้อมูลคดีที่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชนเพื่อให้ผู้บริหารศาลปกครองและผู้บริหารสำนักงานศาลปกครอง รวมทั้งหน่วยงานภายในสำนักงานศาลปกครองได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของคดีที่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชน

๑.๔ ระบบจัดเก็บและค้นคว้าคำสั่ง คำพิพากษา และคำแถลงการณ์

๑.๕ ระบบจัดเก็บและค้นคว้าของศาลปกครองในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย

๒. การพัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารและการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามภารกิจต่างๆ ของสำนักงานศาลปกครอง

๓. การพัฒนาโปรแกรมระบบการวางแผนและระบบการบริหารจัดการทางการเงิน ระบบอินเทอร์เน็ต และระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

๔. การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำระบบการฟ้องคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Case Filing) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องในคดีในการยื่นคำฟ้อง หรือเอกสารพยานหลักฐานต่างๆ ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาคดีมีความรวดเร็ว อีกทั้งประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของศาลและคู่กรณี

ส่วนระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conference) ของศาลปกครองนั้น ปัจจุบันได้นำมาใช้เพื่อเชื่อมต่อระหว่างศาลปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคด้วยโครงข่ายสัญญาณแบบวีพีเอ็น (VPN) ที่มีอัตราความเร็ว ๒ Mbps และใช้งานระบบประชุมทางไกลผ่านอุปกรณ์ควบคุมการประชุมทางไกลแบบหลายจุด เชื่อมต่อระบบประชุมทางไกลของศาลปกครองภูมิภาคแต่ละสำนักงานผ่านวงจร IP โดยกำหนดอัตราความเร็วในการสื่อสารสัญญาณระหว่างอุปกรณ์ประชุมทางไกลที่ ๑.๕ Mbps โดยได้ใช้สื่อกลางคือ Internet ที่มีการติดตั้งอยู่อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ ในปัจจุบันศาลปกครองได้ใช้ระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conference) ในศาลปกครองส่วนกลาง ระหว่างศาลปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งการประชุมทางไกลผ่านจอภาพได้ถูกนำมาใช้สนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของศาลปกครอง เช่น การสัมมนา การฝึกอบรม การประชุม และการแถลงนโยบายของผู้บริหาร แต่ปัจจุบันยังไม่มีนำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีปกครอง โดยสถานที่ที่ใช้จัดการประชุมทางไกลผ่านจอภาพจะเน้นห้องที่สามารถใช้ประชุมทางไกลผ่านจอภาพได้ โดยที่ในปัจจุบันศาลปกครองได้มีอุปกรณ์ประชุมทางไกลที่แปลงสัญญาณภาพและเสียงต้นทางให้เป็นสัญญาณดิจิทัลเพื่อส่งไปยังชุดอุปกรณ์ประชุมทางไกลปลายทาง และแปลงสัญญาณดิจิทัลจากปลายทางเป็นสัญญาณภาพและเสียงเพื่อแสดงกลับมายังอุปกรณ์แสดงผลภาพและเสียง

นอกจากนี้ ปัจจุบันศาลปกครองได้ดำเนินการเชื่อมโยงในลักษณะของระบบเครือข่ายภายใน (Local Area Network : LAN) เพื่อเชื่อมโยงเครื่องคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานในสังกัดให้สามารถเรียกใช้ระบบงานสารสนเทศต่างๆ ที่มีอยู่ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และได้ดำเนินการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายระยะไกล (Wide Area Network : WAN) ในการเชื่อมโยงไปยังสำนักงานศาลปกครองในภูมิภาคแต่ละแห่ง จากเครือข่ายดังกล่าวทำให้สามารถเชื่อมโยงและรับส่งข้อมูลข่าวสารระหว่างส่วนกลางและภูมิภาคในลักษณะสื่อผสม (Multimedia) รวมทั้งมีการใช้งานระบบสารสนเทศผ่านเครือข่าย เช่น ระบบงานสารบรรณอัตโนมัติ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-Mail) ระบบงานคดีปกครอง ระบบสนับสนุนงานคดีปกครอง ระบบโทรศัพท์ (Voice Over Internet Protocol) ระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) เป็นต้น และยังได้มีการเชื่อมโยงเครือข่าย

เข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วย เพื่อใช้เป็นช่องทางในการรับส่งข้อมูลข่าวสารทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งจัดทำเว็บไซต์ของศาลปกครองเพื่อบริการข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง

ดังนั้น เมื่อได้ศึกษาถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ศาลปกครองได้มีการพัฒนานั้นนั้น จะเห็นได้ว่า ศาลปกครองพยายามที่จะพัฒนาระบบดังกล่าวให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ สามารถนำมาช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการคดี และการบริหารงานศาลให้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว สนองตอบต่อความต้องการและการให้บริการแก่บุคลากรภายในและภายนอกได้อย่างเหมาะสม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ศาลปกครองนำมาใช้ในการบริหารจัดการคดีในปัจจุบัน ถือว่าสามารถสนองตอบความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม เช่น ระบบสืบค้นย่อ คำพิพากษา/คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ระบบการติดตามความเคลื่อนไหวของคดี อย่างไรก็ตาม ศาลปกครองจะต้องพัฒนาระบบดังกล่าวต่อไป เพื่อรองรับต่อปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นในอนาคต และที่มีความซับซ้อน หรือหลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัยในรูปแบบอื่นๆ ต่อไป เช่น การจัดทำระบบการฟ้องคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Case Filing) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาฟ้องคดีที่ศาลปกครอง หรือแม้กระทั่งความเป็นไปได้ในการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีปกครอง เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา และเพื่อความสะดวก รวดเร็ว นอกจากนี้ ยังอาจช่วยลดปริมาณคดีที่คงค้างลงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันศาลปกครองจะยังไม่ได้นำระบบดังกล่าวมาใช้ หรือยังไม่ได้กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับเฉพาะที่บัญญัติไว้เพื่อการนี้ก็ตาม แต่ด้วยนโยบายของประธานศาลปกครองสูงสุด แผนยุทธศาสตร์ ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ ที่สนับสนุนในด้านของการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานของศาลปกครอง ศาลปกครองสามารถที่จะพัฒนาระบบดังกล่าวต่อไปได้ อีกทั้งในปัจจุบัน ศาลปกครองได้มีการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในกิจกรรมอื่นๆ บ้างแล้ว อาทิ การสัมมนา การฝึกอบรม การประชุม การแถลงนโยบายของผู้บริหารจากศาลปกครองส่วนกลางไปยังศาลปกครองส่วนภูมิภาคทั้ง ๕ แห่ง ซึ่งศาลปกครองได้มีการติดตั้งระบบ อุปกรณ์สำหรับการประชุมทางไกลผ่านจอภาพที่ใช้ในกิจกรรมต่างๆ ไว้เรียบร้อยแล้ว โดยได้ดำเนินการติดตั้งและใช้ระบบดังกล่าวมาเป็นเวลานาน และที่ผ่านมาระบบดังกล่าวก็เป็นระบบที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การประหยัดเวลาในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ที่อยู่ในส่วนภูมิภาคได้เป็นอย่างมาก รวมถึงงบประมาณของศาลปกครองด้วย ดังนั้น หากจะได้มีการนำเอาระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพมาใช้ในส่วน

ของกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครองโดยเฉพาะในเรื่องของการแสวงหาข้อเท็จจริง การติดต่อระหว่างศาล การนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก การล่าม ก็น่าจะเป็นการดำเนินการที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์ การอำนวยความสะดวกต่อคู่กรณี หรือพยาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหากจะพัฒนาในส่วนนี้ต่อไปนั้น ศาลปกครองอาจจะต้องทำการจัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติมขึ้น การพัฒนาระบบที่สามารถรองรับการดำเนินการดังกล่าวได้ รวมถึงการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดประชุมทางไกลผ่านจอภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การติดตั้งระบบ ซึ่งอาจจะต้องมีการใช้ห้องใดห้องหนึ่งสำหรับการประชุมทางไกลผ่านจอภาพโดยดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดีในห้องนั้นๆ ด้วย เช่น จัดห้องๆ หนึ่งสำหรับการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยการไต่สวนและสามารถติดตั้งระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพในการแสวงหาข้อเท็จจริงจากคู่กรณี ๒ ฝ่ายที่อยู่กันคนละสถานที่พร้อมกันไปได้ โดยฝ่ายหนึ่งอาจจะอยู่ที่ศาลปกครองและอีกฝ่ายอยู่ที่ศาลปกครองภูมิภาคอีกแห่งหนึ่ง หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่สามารถเชื่อมต่อภาพและสัญญาณในการประชุมทางไกลผ่านจอภาพได้ หรือการนำระบบดังกล่าวติดตั้งในห้องพิจารณาคดีในการนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก เพื่อสามารถให้คู่กรณีแสดงด้วยวาจาผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพได้ หากไม่ประสงค์จะเดินทางมายังศาลไม่ว่าจะด้วยเหตุจำเป็นใดๆ ก็ตาม ทั้งนี้ ศาลปกครองอาจประยุกต์ระบบดังกล่าวจากตัวอย่างของการดำเนินการติดตั้งระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีในต่างประเทศของบางประเทศ ซึ่งจะได้มีเครื่องมือสำหรับการบันทึกเสียงเพื่อรับฟัง ห้องพิจารณาคดีจะได้รับการจัดเตรียมด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์และจอภาพหลายๆ จอ การอัดวิดีโอ และการติดตั้งระบบ Video conferencing ระบบอินเทอร์เน็ต และระบบอินทราเน็ต การจัดให้มีระบบสนับสนุนทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการแสดงหลักฐาน ทั้งนี้ เครื่องมือต่างๆ ได้รับการพัฒนาสำหรับการบันทึกภาพและเสียงเพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นข้อมูลลายลักษณ์อักษรต่อ

งบประมาณ และบุคลากร

แม้แนวคิดเกี่ยวกับการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) จะเป็นแนวคิดที่มีความน่าสนใจ มีความทันสมัย น่าจะแก้ปัญหาเกี่ยวกับการลดปริมาณคดีที่ค้างค้างของศาลลงได้บ้าง การประหยัดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา เพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดีมากยิ่งขึ้นนั้น แต่ในการติดตั้งระบบดังกล่าวและการใช้ระบบดังกล่าวในระยะต่อไปที่จะเป็นการพัฒนาในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลปกครองนอกเหนือไปจากการใช้ปฏิบัติงานในกิจกรรมที่มีอยู่เดิมของศาล คือ การจัดสัมมนา การฝึกอบรม การประชุม หรือการแถลงนโยบายของผู้บริหารนั้น อาจจะต้องใช้งบประมาณในการ

ดำเนินงานทั้งในแง่ของการจัดหาอุปกรณ์การประชุมทางไกลสำหรับศาลปกครองและศาลปกครองในภูมิภาคเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม การใช้งบประมาณในเรื่องดังกล่าวอาจต้องใช้เป็นจำนวนมากในระยะเริ่มต้นของการติดตั้งระบบให้ครอบคลุมทุกศาล และในหลายๆ สถานที่ แต่ผลในระยะยาวนั้นจะช่วยในเรื่องของการประหยัดค่าใช้จ่าย และประหยัดเวลา รวมถึงประสิทธิภาพในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เพิ่มมากขึ้น

สำหรับในเรื่องของบุคลากรนั้น ปัจจุบันศาลปกครองได้มีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นศาลปกครองกลาง และศาลปกครองในภูมิภาค ซึ่งหากจะนำมาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีเพิ่มเติม บุคลากรดังกล่าวอาจใช้เวลาในการศึกษา เรียนรู้ขั้นตอน วิธีการ และระบบอยู่บ้าง แต่ก็น่าจะไม่มีปัญหาในการปรับใช้ระบบกับกระบวนการวิธีพิจารณาคดีดังกล่าว อย่างไรก็ตาม อาจจะต้องมีการซักซ้อมทำความเข้าใจกับบุคลากรในส่วนที่ต้องประสานติดต่อกับศาลที่จะดำเนินการเชื่อมต่อระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีเข้าใจในขั้นตอนของกระบวนการวิธีพิจารณาคดี และสามารถติดต่อประสานงานในการใช้ระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ในการนี้ อาจสรุปถึงข้อดีของการนำระบบประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลปกครอง คือ

๑. การแสวงหาข้อเท็จจริงจากคู่กรณี พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ระบบประชุมทางจอภาพจะทำให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะคู่ความไม่ต้องขอเลื่อนคดีโดยอ้างเหตุว่าพยานไม่มาศาล

๒. ช่วยลดปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาในศาลลง เนื่องจากคดีกระบวนการวิธีพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น

๓. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเวลาของพยาน คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้องในคดี

๔. ช่วยให้ศาลสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีบางประเภทหรือแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบางประเภทได้มากขึ้น เนื่องจากพยานบุคคลถูกจำกัดในเรื่องขีดความสามารถในการจดจำ หากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านพ้นไปนานแล้วกว่าที่พยานจะได้มาบอกความต่อศาลย่อมทำให้ความจำของพยานหลงลืมไป ยิ่งหากพยานถูกเรียกมาไต่สวนเร็วก็จะเป็นการรักษาความใหม่และสดของความทรงจำไว้ได้ แต่ถ้าเวลายิ่งผ่านพ้นไปนานเท่าใดความจำก็ลบเลือนไปเท่านั้น ย่อมทำให้เสียความเป็นธรรมในคดีได้ เพราะพยานไม่สามารถจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ อันจะเป็นการช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจประกอบการตัดสินคดีได้อย่างเป็นธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕. ยกระดับการพิจารณาคดีของศาลไทยให้มีความทันสมัยทัดเทียมนานาประเทศ

๖. ปรับปรุงการเข้าถึงงานบริการของกระบวนการยุติธรรม จากการใช้ระบบ Video Conferencing เพื่อหลีกเลี่ยงการเดินทางของพยาน คู่กรณี ที่ปรึกษาคดี หรือผู้พิพากษา จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการวิธีพิจารณา การจัดการวางในการสืบพยานด้วยระบบ Video Conferencing สามารถลดปัญหาอุปสรรคในการพิจารณาพิพากษาคดีลงได้ และเป็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของพยานซึ่งจะได้รับการคุ้มครองที่ดีขึ้น

๗. สามารถเก็บประวัติ (Record) ของกระบวนการพิจารณาได้มาตรฐานขั้นต่ำที่จำเป็นในแง่กฎหมาย และสามารถสืบค้นทั่วไปในการใช้การสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพ

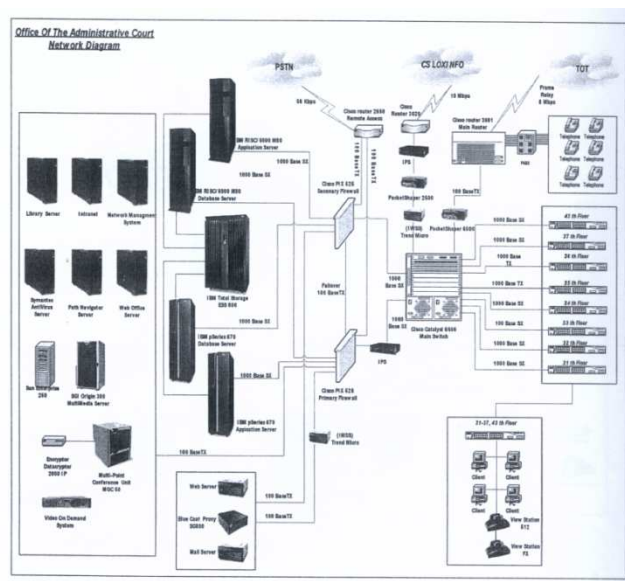
๘. ผู้ที่มีส่วนร่วมสามารถที่เห็นและได้ยินอีกฝ่าย รวมทั้งผู้มีส่วนร่วมอื่นในกรณีที่มีมากกว่าสองฝ่าย

๙. คุณภาพของวิดีโอต้องเพียงพอที่จะให้ผู้มีส่วนร่วมสังเกตเห็นแต่ละฝ่ายในท่าทีของการสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด หรือการแสดงออกซึ่งท่าทาง

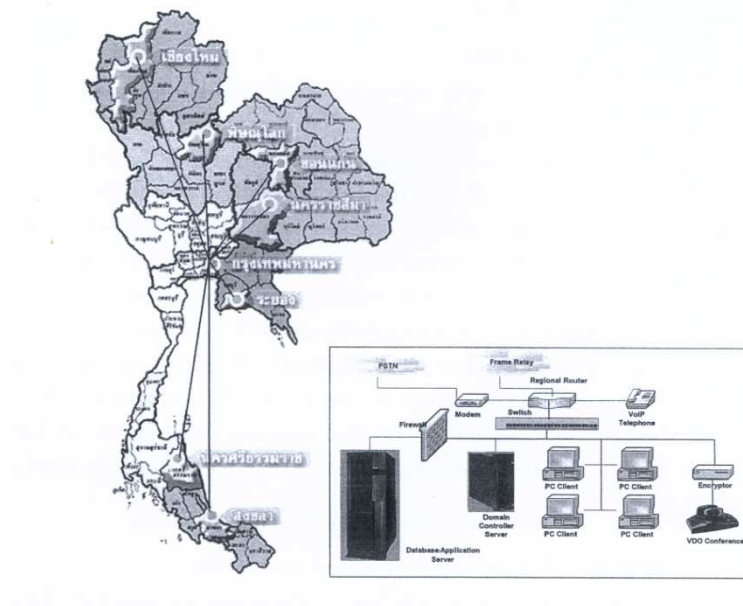
๑๐. การเชื่อมต่อวิดีโอจะต้องปลอดภัยจากการลักลอบสกัดข้อมูลหรือแอบฟังโดยบุคคลอื่นนอกเหนือจากที่มีส่วนร่วมในการสื่อสาร

รูปแบบที่เหมาะสม (Model) ของระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครอง โดยเชื่อมโยงกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการงานคดีของศาลปกครอง

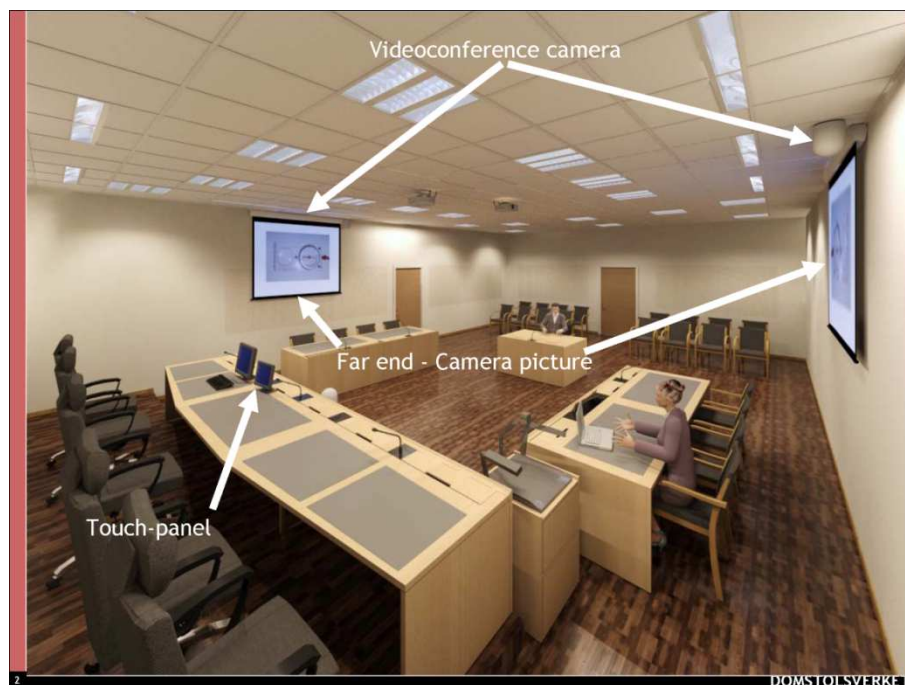
แผนภาพที่ ๓ ผังคอมพิวเตอร์และเครือข่ายภายในส่วนกลาง

แผนภาพที่ ๔ ผังการเชื่อมโยงเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ภายในสำนักงานศาลปกครองในภูมิภาค

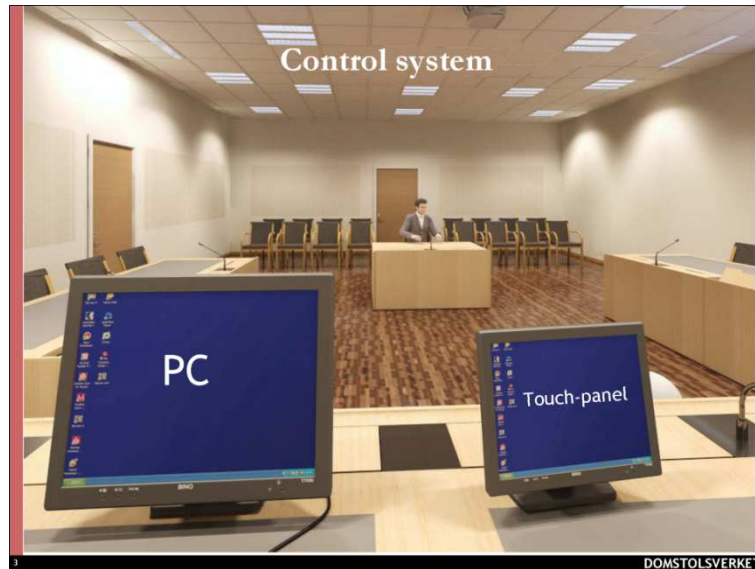

แผนภาพที่ ๕ ตัวอย่างรูปแบบการนำระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) มาใช้ในห้องพิจารณาคดีหรือห้องไต่สวนระหว่างศาลกับคู่กรณี/พยาน

ที่มา : <http://www.ccbe.eu/index.php?id=335&L=0>

แผนภาพที่ ๖ ตัวอย่างระบบควบคุมการเชื่อมต่อระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) ในห้องพิจารณาคดีหรือห้องไต่สวนระหว่างศาลกับคู่กรณี/พยาน

ที่มา : <http://www.ccbe.eu/index.php?id=335&L=0>

แผนภาพที่ ๗ ตัวอย่างระบบการบันทึกถ้อยคำคู่กรณี/พยานในการเชื่อมต่อระบบการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (VDO Conferencing) ในห้องพิจารณาคดีหรือห้องไต่สวนระหว่างศาลกับคู่กรณี/พยาน

ที่มา : <http://www.ccbe.eu/index.php?id=335&L=0>